

Ponovembrové Slovensko

Seminár Ponovembrové Slovensko zorganizovala Spoločnosť pre trvalo udržateľný život s podporou Nadácie Milana Šimečku 24. 11. 1994 vo veľkej sále budovy YMCA v Bratislave. Zúčastnilo sa ho viac ako 50 odborníkov. Zmyslom podujatia malo byť najmä "poohliadnutie sa za obdobím, ktoré uplynulo od novembra '89 a pokus o náčrt alternatív ďalšieho vývoja s dôrazom na problematiku životného prostredia a trvalo udržateľného života".

Tematické okruhy:

1. Zmeny hodnotových orientácií za uplynulých 5 rokov, relevantné z hľadiska vzťahu k životnému prostrediu a trvalo udržateľnému životu,
2. Trvalo udržateľný život,
3. Trvalo udržateľné rozvojové alternatívy.

4. Tretí sektor ako jedna z hybných síl smerovania k trvalej udržateľnosti.

Jednotlivé tematické okruhy sa ďalej členili na témy.

S referátom Neschádzajme zo správnej cesty k téme Filozoficko-svetonázorové pozadie zmien vystúpil PhDr. Teodor Münz, CSc., ktorý pripomenul, že "globálna ekologická kríza, žiaľ, postihla aj nás a dnes už k nej prispievame aj my... Nasadáme na vlak, ktorý nás má doviezť do spotrebnej, luxusnej spoločnosti. Je očividné, že tento vlak ďaleko nedôjde. Pritom na Západe - kde ekologická kríza vznikla, ale ktorý má už aj samočistiace mechanizmy proti nej, je už rozbehnutý aj iný vlak, smerujúci von z nej. Nesie heslá, ako sebaobmedzovanie, zdržanlivosť, racionálnosť, úcta k prírode a iné. Tieto heslá nápadne pripomínajú to, čo sa my práve chystáme opustiť..." S príspevkami k tejto téme vystúpili aj

PhDr. Eva Smolková, CSc. (Ekofilozofia a Slovensko) a PhDr. Zuzana Palovičová, CSc. (Problémy s ekoetikou po piatich rokoch).

V rámci témy *Politický a socioekonomický rámec zmien* prezentoval výsledky viacerých sociologických analýz PhDr. Vladimír Krivý. V príspevku Posun hodnôt na Slovensku o. i. konštatoval: "Rozhodujúca pre každú zmenu je vôľa podstúpiť ju a viera v zlepšenie spojená s kritickým myslením. Na Slovensku sa táto vôľa po r. 1989 veľmi skoro začala ukazovať ako veľmi slabá. Vystúpenie občanov na Slovensku r. 1989 bolo rovnako pôsobivé ako v Čechách. Ale predstavy o hĺbke zmien, priority, predstavy o cieľoch a obmedzeniach sa začali vyvíjať inak, v závislosti od podstatného rozloženia orientácií v populácii a medzi politickými subjektmi... V prípade životného prostredia nerozdeľuje rôzne uvažujúce skupiny v spoločnosti vo všeobecnosti nenávisť, ale proti sebe stojí konkrétne prejavovaný záujem a ľahostajnosť. Tam, kde sa spor vyhrotí (napr. Gabčíkovo), vznikajú aj silné negatívne emócie..."

Koreferát s názvom "Generačný konflikt?" predniesol MUDr. Juraj Mesík. Poukázal na generačné hodnotové rozdiely a ich prejav vo výsledkoch volieb.

Juraj Zamkovský v príspevku zameranom na pozíciu environmentálnych hnutí v silovom poli súčasnej spoločnosti okrem iného vyslovil poptovanie nad tým, že na rozdiel od čias pred r. 1989, potenciálne sympatizujúci intelektuáli uprednostňujú skôr iné sféry sebarealizácie, než aktivitu v environmentálnych hnutiach, či na ich podporu.

K téme *Podiel masmédií, výchovy a osvety na zmenách hodnotových orientácií* poslala písomný príspevok PhDr. Eva Bombová z Košíc. Nabáda v ňom o. i. k systematickejšej spolupráci s masmédiami a ich angažovaniu do riešenia environmentálnych problémov, ako aj k bezprostrednejšiemu, hutnejšiemu a zrozumiteľnejšiemu formulovaniu podstatných záverov a požiadaviek.

V príspevku *Slobodné ponovembrové masmédiá verzus environmentálny aktivizmus* zhrnul PhDr. Juraj Podoba používané prvky, prostriedky a postupy, "technológie" komunistickej propagandy z prednovembrového obdobia, ktoré kontinuujú v ponovembrovej žurnalistike a využívajú sa na diskreditáciu zelených aktivít a propagáciu antienvironmentálnych ekonomických a politických riešení.

K výchovnovzdelávacím aspektom sa vyjadril Ing. Ján Reguli, v príspevku *Výchova k zodpovednosti jednotlivca za stav životného prostredia* a RNDr. Katarína Teplanová *Vedecká gramotnosť spoločnosti a budúcnosť neformálneho vzdelávania*, v ktorom sa o. i. zmienila aj o skúsenostiach s budovaním centier vedy pre všetkých vo svete, ako aj o poznatkoch z fungovania Scholy Ludus na Slovensku. PhDr. Róbert Škoda sa zaoberal aktuálnou problematikou vzťahu kresťanstva k životnému prostrediu.

V rámci tematického okruhu *Trvalo udržateľný život* k téme *Genéza koncepcie (vízie, paradigmy...) trvalo udržateľného života (rozvoja) a základné pojmy* vystúpil RNDr. Mikuláš Huba (pozri ŽP 6/1994).

K 3. téme - *Trvalo udržateľné rozvojové alternatívy - časové a priestorové komparácie* - predniesol referát *Indikátory trvalo udržateľného rozvoja* RNDr. Vladimír Ira, CSc. Zdôraznil o. i., že nemusí ísť len o tradičné ekonomické indikátory. Definoval pojem "indikátor trvalo udržateľného ekonomického blahobytu".

Z hľadiska vybraných indikátorov sa vyjadril k štatistickým ukazovateľom vývoja slovenského hospodárstva, resp. spoločnosti od r. 1988.

So zásadným diskusným príspevkom k tomuto bloku referátov vystúpil Ing. Peter Stanek. Kritizoval o. i. charakter procesu odštatnenia, v rámci čoho dostanú, podľa neho, lukratívnu časť podnikov zahraniční záujemcovia a na tú zostávajúcu sa preniesie ťarcha ekologickej zadĺženosti.

V trefom tematickom okruhu k téme *Alternatívy odvetovného rozvoja*, vystúpili RNDr. Emil Bédi s príspevkom nazvaným *Alternatívne prístupy v oblasti energetiky* a Ing. Michal Kravčík: *Alternatívne vodohospodárske koncepcie* (oba príspevky ŽP 5/1994).

K téme *Alternatívy regionálneho rozvoja* predniesol rovnomený referát Ing. Pavol Deutsch. Hovoril o návrhu územného systému ekologickej stability pre okres Nové Zámky a o snahe

uplatniť zásady trvalej udržateľnosti v regióne dolného Hrona a Ipľa.

K tejto téme predniesli príspevok s názvom *Perspektívy trvalo udržateľnej ČR a SR* RNDr. Pavel Nováček a RNDr. Peter Mederly. Prezentovali výsledky niekoľkoročnej práce početného tímu odborníkov z oboch republík a predstavili niekoľko možných alternatív ďalšieho rozvoja, vrátane trvalo udržateľnej alternatívy (ŽP 6/1994).

V snahe poskytnúť väčší priestor diskusií, odznelo v rámci 4. tematického okruhu, venovaného tretiemu sektoru, len niekoľko skrátených príspevkov (doc. Martin Bútor, Vladimír Szantó) a organizátori sa rozhodli venovať mu samostatné podujatie. Účastníci ocenili komplexnosť zamerania, gnozeologický prínos a myšlienkovú podnetnosť seminára.

Mikuláš Huba

Americké Centrum pre kultúru a obchod.

Z hľadiska budúcnosti udržateľného života sa vytipovalo šesť kľúčových bodov paradigmy pre trvalú udržateľnosť:

- ľudské hodnoty,
- politické systémy,
- ekonomické systémy,
- environmentálne priateľské spôsoby života, technológie a výroby,
- informácie a výchova,
- národné a medzinárodné inštitúcie pre trvalo udržateľný život.

Environmentálna bezpečnosť sa chápe ako integrálna súčasť globálnej bezpečnosti.

Dôležitým cieľom, ktorý vyplynul z tohto podujatia, je založenie a zdokonaľovanie medzinárodnej siete nezávislých inštitúcií alebo spoločností trvalo udržateľného života ako prirodzenej platformy rozvoja a implementácie tejto myšlienky a filozofie.

Prednášky a závery seminára budú publikované v osobitnom zborníku.

Klaudius Viceník

Perspektívy trvalo udržateľného života

Už vo vianočnej atmosfére (12.-14. decembra 1994) sa v Prahe uskutočnilo trojdňové multidisciplinárne a multikultúrne stretnutie asi dvesto vedcov, pedagógov, politikov, právnikov, technikov, umelcov, novinárov a ďalších environmentálne a humanisticky orientovaných ľudí, ktorým záležá na ďalšom osude našej planéty. Zástupcovia dvadsiatich krajín Európy, Severnej Ameriky, Ázie i Afriky prišli na seminár *Perspectives of Sustainable Living in Europe, Japan and North America* (Perspektívy trvalo udržateľného života v Európe, Japonsku a Severnej Amerike), aby sa podelili so svojimi

názormi a predstavami o udržateľnom živote, pokúsili sa identifikovať hlavné problémy, hľadať možnosti a východiská a navrhnúť ako ďalej. Cieľom stretnutia bola analýza minulých, nedávnych i budúcich možných trendov v troch rôznych i keď navzájom prepojených kultúrach: európskej, japonskej a severoamerickej, z hľadiska trvalej udržateľnosti života a hľadanie ciest, vedúcich k humanite a harmónii ľudstva a prírody.

Hlavnými usporiadateľmi tohto veľkolepého podujatia boli Spoločnosti pre trvalo udržateľný život ČR a SR, Japonské centrum v Prahe a

Poznámka redakcie: Príspevok K. Viceníka: *Rastúca úloha náboženstiev v ekológii*, ktorý publikujeme v rubrike *Kontakty*, predniesol autor na tomto seminári v sekcii "Budúce kroky k udržateľnej budúcnosti".

